

ABSENCJA SZKOLNA

Absencja szkolna - czyli nieobecność na zajęciach lekcyjnych, które z punktu widzenia władz szkoły są obowiązkowe. W potocznym tego słowa znaczeniu „wagary”.

Realizacja obowiązku nauki i obowiązku szkolnego

Realizacja obowiązku nauki

- Od 1 września 2019 r. obowiązek nauki będzie spełniany po ukończeniu 8-klasowej szkoły podstawowej;
- W latach szkolnych 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019 obowiązek nauki będzie realizowany zarówno po ukończeniu 8-klasowej szkoły podstawowej, jak i w gimnazjum. Obowiązek nauki w wymienionych latach szkolnych będzie spełniany zarówno w szkołach ponadgimnazjalnych lub u pracodawcy, jak i w szkołach ponadpodstawowych (zgodnie z planowaną reformą: w 4 – letnim liceum, 5-letnim technikum lub w 2-stopniowej branżowej szkole);
- Absolwenci szkoły ponadpodstawowej, którzy nie ukończyli 18 roku życia, będą spełniać obowiązek nauki poprzez uczęszczanie na kwalifikacyjne kursy zawodowe lub do szkoły wyższej.

Realizacja obowiązku szkolnego

- Dziecko jest objęte obowiązkiem szkolnym od 7 roku życia do ukończenia VIII klasy szkoły podstawowej, nie dłużej niż do ukończenia przez ucznia 18 roku życia;
- Od dnia 1 września 2019 r. obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej – publicznej albo niepublicznej;
- Do 1 września 2019 r. (tj. w latach szkolnych 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019) obowiązek szkolny trwa do ukończenia gimnazjum i 8-klasowej szkoły podstawowej. Tym samym w wymienionych wyżej latach szkolnych (2016/2017, 2017/2018, 2018/2019) obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej i gimnazjum – publicznych albo niepublicznych.
- Może być spełniany również przez uczęszczanie do szkoły za granicą, w tym na podstawie umów międzynarodowych lub porozumień o współpracy bezpośredniej zawieranych przez szkoły, jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej lub w ramach programów edukacyjnych Unii Europejskiej przez przy przedstawicielstwie dyplomatycznym innego państwa w Polsce.
- Zgodnie z art. 16 ust. 8 ustawy o systemie oświaty na wniosek rodziców dyrektor publicznej szkoły podstawowej lub gimnazjum, w obwodzie, których dziecko mieszka, lub dyrektor szkoły ponadgimnazjalnej, do której dziecko uczęszcza, może zezwolić w drodze decyzji na spełnianie przez dziecko odpowiednio obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą oraz określa warunki jego spełniania.

Niespełnianie obowiązku szkolnego

Przez niespełnianie obowiązku szkolnego i nauki rozumie się nieusprawiedliwioną nieobecność w okresie jednego miesiąca na co najmniej 50%:

- obowiązkowych zajęciach edukacyjnych w szkole podstawowej, gimnazjum, szkole ponadgimnazjalnej lub placówce,

- zajęć w przypadku spełniania obowiązku nauki przez uczęszczanie na zajęcia lub w celu przygotowania zawodowego, o którym mowa w art. 16 ust. 5a pkt 2- 4 ustawy o systemie oświaty.

Obowiązki rodziców

Zgodnie z art. 18 ustawy o systemie oświaty rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu są obowiązani do:

- dopełnienia czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do szkoły,
- zapewnienie regularnego uczęszczania na zajęcia szkolne,
- zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowanie się do zajęć,
- informowania w terminie do 30 września każdego roku, dyrektora szkoły podstawowej i gimnazjum w obwodzie których dziecko mieszka, o realizacji obowiązku szkolnego za granicą.

Postępowanie egzekucyjne

Zgodnie z art. 20 ustawy o systemie oświaty niespełnianie obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Na gruncie ustawy egzekucyjnej obowiązek szkolny i obowiązek nauki należą do kategorii obowiązków o charakterze niepieniężnym (art. 2 § 1 pkt 10).

Środki przymuszające

Środkiem przymuszającym do wyegzekwowania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki jest grzywna w celu przymuszenia. Grzywny nie stosuje się wobec ucznia, jako osoby małoletniej. Zgodnie z art. 120 § 2 ustawy egzekucyjnej, nieuczęszczanie dziecka do szkoły skutkować będzie nałożeniem grzywny na jego przedstawicieli ustawowych. Tym samym egzekwowany będzie rodzicielski obowiązek zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia.

Powinności szkoły w ramach kontroli spełniania obowiązku szkolnego.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty dyrektorzy publicznych szkół podstawowych i gimnazjów:

- kontrolują spełnianie obowiązku szkolnego przez dzieci zamieszkujące w obwodach tych szkół;
- współdziałają z rodzicami (prawnymi opiekunami) w zakresie zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowanie się do zajęć szkolnych, a w przypadku spełniania obowiązku poza szkołą, na podstawie zezwolenia – w zakresie zapewnienia dziecku warunków nauki określonych w zezwoleniu;
- prowadzą ewidencje spełniania obowiązku szkolnego i nauki.

Dyrektor jest wierzycielem obowiązku szkolnego

Zgodnie z art. 1a pkt 12 lit. b ustawy egzekucyjnej przez wierzyciela rozumie się podmiot uprawniony do żądania wykonania obowiązku lub jego zabezpieczenia w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym.

Obowiązki wierzyciela:

1. **wystosowanie upomnienia** – art. 15 ustawy egzekucyjnej. Adresatem upomnienia jest zobowiązany (w tym przypadku rodzic bądź opiekun prawny). Wymagana jest forma pisemna, zaś treść upomnienia to wezwanie do wykonania obowiązku, z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego. Dla celów dowodowych konieczne jest takie doręczenie upomnienia, aby można było ustalić dzień (datę), w którym doręczenie nastąpiło – czyli, w razie korzystania z drogi pocztowej, za zwrotnym poświadczeniem odbioru.

2. **wystawienie tytułu wykonawczego** – art. 26 § 1 i art. 27 ustawy egzekucyjnej. Po upływie siedmiu dni, od dnia doręczenia upomnienia, wierzyciel może dokonać kolejnej czynności zmierzającej do zastosowania środka egzekucyjnego w postaci grzywny w celu przymuszenia. Jest nią wystawienie tytułu wykonawczego, o treści wyznaczonej art. 27 § 1 ustawy egzekucyjnej.

3. **wystąpienie z wnioskiem o wszczęcie egzekucji** – art. 26 § 1 i art. 28 ustawy egzekucyjnej. Następnie wierzyciel występuje z wnioskiem o wszczęcie egzekucji. Zgodnie z wymogiem art. 28 ustawy egzekucyjnej, ponieważ egzekucja dotyczy w omawianym przypadku obowiązku o charakterze niepieniężnym, dyrektor – wierzyciel powinien wskazać we wniosku środek egzekucyjny. Jest nim grzywna w celu przymuszenia – art. 1a pkt 12a lit. b i art. 119 ustawy egzekucyjnej.

4. **wniosek oraz tytuł wykonawczy** z załączonym dowodem doręczenia upomnienia składa się w organie egzekucyjnym (tj. Wydział Edukacji Urzędu Miasta), którym jest właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego.

5. W toku postępowania egzekucyjnego, prowadzonego przez organ egzekucyjny, dyrektor może występować w z wnioskami i środkami procesowymi przysługującymi wierzycielowi. Może zastosować zażalenie na postanowienia oraz występować z wnioskami o zawieszenie lub umorzenie postępowania egzekucyjnego.

Grzywna w celu przymuszenia może być nakładana kilkakrotnie. Każdorazowo nałożona grzywna nie może przekraczać kwoty 10 000zł, a grzywny nakładane wielokrotnie nie mogą łącznie przekroczyć kwoty 50.000zł (art. 121 ustawy o postępowaniu w administracji).

Zobowiązanemu – rodzicowi dziecka niespełniającego obowiązku szkolnego – służy prawo zgłoszenia zarzutów i wniesienia zażalenia w sprawie prowadzenia całego postępowania egzekucyjnego (art. 33, 34 ww. ustawy) oraz prawo wniesienia zażalenia na postanowienie o nałożenie grzywny.

W przypadkach szczególnych, w odniesieniu do uczniów nierealizujących obowiązku szkolnego lub nauki, zwłaszcza przejawiających cechy demoralizacji oraz z rodzin niewydolnych wychowawczo, gdy szkoła wyczerpała już prawnie, dostępne środki oddziaływań wychowawczych, rekomendowanym jest wniosek wierzyciela/ dyrektora szkoły skierowany do właściwego Sądu Rodzinnego i Nietletnich o wgląd w sytuację rodzinną małoletniego i podjęcie stosownych działań.

W razie wykonania obowiązku określonego w tytule wykonawczym (regularnego posyłania dziecka do szkoły), nałożone, a nieuiszczone lub nieściągnięte grzywny w celu przymuszenia podlegają umorzeniu (art. 125 ww. ustawy).

Regulacje prawne dotyczące skreślenia ucznia z listy uczniów:

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) Art. 31

Kurator oświaty, w imieniu wojewody, wykonuje zadania i kompetencje w zakresie oświaty określone w ustawie i przepisach odrębnych na obszarze województwa, a w szczególności:

- a) wykonuje zadania organu wyższego stopnia w rozumieniu przepisów KPA:
- b) w stosunku do dyrektorów szkół – w sprawach z zakresu obowiązku szkolnego i obowiązku nauki oraz w sprawach skreślenia uczniów z listy uczniów.

Art. 39.2.

Dyrektor szkoły lub placówki może, w drodze decyzji, skreślić ucznia z listy na podstawie uchwały rady pedagogicznej, po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego.

2a. Przepis ust. 2 nie dotyczy ucznia objętego obowiązkiem szkolnym. W uzasadnionych przypadkach uczeń ten, na wniosek dyrektora szkoły, może zostać przeniesiony przez kuratora oświaty do innej szkoły.

Art. 41.1. Do kompetencji stanowiących rady pedagogicznej należy:

5) Podejmowanie uchwał w sprawach skreślenia z listy uczniów.

Art. 60 ust.1 pkt 7 (szkoły publiczne) Statut szkoły lub placówki publicznej powinien określać: prawa i obowiązki uczniów, w tym przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły lub placówki.

Art. 84 ust 2 pkt 5 (szkoły niepubliczne) Statut szkoły lub placówki powinien określać: prawa i obowiązki pracowników oraz uczniów szkoły lub placówki, w tym przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły lub placówki.

Przyczyny absencji szkolnej

Można wyróżnić 3 główne przyczyny absencji szkolnej:

1. Związane ze środowiskiem rodzinnym

- Dysfunkcje w rodzinie - alkoholizm, przemoc, napięcia psychiczne, brak poczucia bezpieczeństwa, ostre konflikty pomiędzy rodzicami, aktywny udział dziecka w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych, rozpad Rodziny
- Nadopiekuńczość rodziców.
- Nadmierne wymagania i oczekiwania wobec dziecka.

2. Związane ze środowiskiem szkolnym

- Powtarzające się niepowodzenia szkolne, trudności dydaktyczne.
- Przemoc fizyczna lub psychiczna w szkole.
- Brak akceptacji, odrzucenie.

- Nieprawidłowe oddziaływania nauczyciela.
- Konfliktowa relacja szkoła – rodzice.
- Zmiana szkoły, klasy, przejście na wyższy poziom edukacji.

3. Związane z indywidualnymi czynnikami po stronie dziecka.

- Niepełnosprawność, wady narządów zmysłu, wady wymowy.
- Choroba przewlekła dziecka.
- Zaburzenia funkcji poznawczych.
- Problemy emocjonalne.
- Niska samoocena, nieśmiałość, wrażliwość.
- Poszukiwanie rozrywek, doznań poza szkołą
- Wyuczona bezradność
- Style atrybucji

Głównym powodem opuszczania przez uczniów zajęć lekcyjnych są: lęk przed nauczycielem, sprawdzianem, nieprzygotowanie do zajęć, brak zainteresowania nauką w szkole. Zdaniem K. Kuberskiej-Gacy "brak osiągnięć w nauce wyzwała mechanizmy obronne, uczniowie nie mogą sprostać stawianym im wymaganiom, często pozostają w domu z powodu symulowanego złego samopoczucia, zwalniają się z lekcji pod różnymi pozorami. (...) po wyczerpaniu się już niemal wszystkich możliwości postawieni zostają przed ostatecznym wyjściem, którym jest ucieczka ze szkoły, czyli wagary."

Rozróżniamy następujące **typy wagarów**:

1) wagary doraźno - okazyjne - mogą się przytrafić każdemu uczniowi. Powodem ich może być wszystko: zaspanie, piękna lub wyjątkowo brzydka pogoda, cudowny nastrój albo chandra, przypadkowe spotkanie kogoś w drodze do szkoły, informacja, że kogoś dziś w szkole nie będzie, bądź okazja do ciekawego spędzenia czasu. Często dziecko zostaje w domu, bądź spędza czas samotnie. Cechą wspólną takich okazjonalnych wagarów jest to, że nie są one planowane, zaś w świadomości ucznia istnieje poczucie, że można to zrobić. Czasem już po pierwszym doświadczeniu okazuje się, że jednak nie można lub nie warto uciekać ze szkoły i wagary nie powtarzają się. Jeśli takie spontaniczne opuszczenie zajęć szkolnych pozostaje zjawiskiem incydentalnym, wielu rodziców przymyka na to oko. Również nauczyciele nie stosują wobec tego najcięższych sankcji. Problemem jest jednak sytuacja, gdy eksperyment uczniowi się udał i spodobał. Jeśli nikt go do tego nie zniechęcił, incydenty zaczną się mnożyć.

2) wagary taktyczne - ta nieobecność pozostanie nieusprawiedliwiona, ale jest przemyślana i z punktu widzenia ucznia całkowicie uzasadniona. Wagary taktyczne to nieobecność w celu uniknięcia niewygodnej sytuacji. Jest to decyzja rzeczywiście przemyślana, a nie ucieczka przed zagrożeniem, np. uczeń słabo uczący się może unikać konkretnych przedmiotów tylko dlatego, iż w bieżącym semestrze zdarzyło mu się dostać trzy piątki z danego, trudnego dla niego przedmiotu. Taktyczne wagary odbywają się przed poważnymi sprawdzianami - jest to wolny dzień na naukę przed klasówką.

3) wagary ze strachu (konfliktowe) - spowodowane są lękiem ucznia przed konkretnym nauczycielem, przed kolejną jedyneką lub kimś z uczniów. Wynikają z wadliwego układu stosunków między dzieckiem a szkołą. U dziecka pojawia się lęk, poczucie bezradności związanej z sytuacją dydaktyczną. Jeśli wychowawca nie może zmienić rzeczywistości, np. wpłynąć na nauczyciela, który jest postrachem szkoły, należy próbować pomóc uczniowi. Jednym ulży wyżalenie się, innym potrzebne jest wsparcie, a jeszcze innym możemy zaproponować modne techniki relaksacyjne. Przyznanie się do strachu przed innym uczniem lub grupą przychodzi dziecku znacznie trudniej. Ucznia blokuje bowiem poczucie lojalności lub przekonanie o bezradności nauczycieli wobec zagrożeń istniejących w "drugim życiu" szkoły. Przekazanie informacji o prześladowcy może spowodować tylko pogorszenie i tak już trudnej sytuacji.

4) wagary manifestacyjne (kompensacyjne) - bojkot obowiązku uczęszczania na zajęcia może być manifestacją jakiejś potrzeby. Wagary bywają protestem przeciw metodom stosowanym przez nauczyciela lub zasadom obowiązującym w szkole. Może to być protest przeciw decyzji rodziców związanej z edukacją dziecka. Niekiedy dziecko chce tylko zwrócić na siebie uwagę. Poprzez wagary dziecko szuka rekompensaty za złe warunki w środowisku szkolnym, rodzinnym (np. alkoholizm rodziców). Może to prowadzić do wykształcenia się negatywnych cech osobowości - unikania poczucia winy, odpowiedzialności.

5) wagary programowe - występują w przypadku, gdy uczeń nie chce chodzić do szkoły, nie interesuje go nauka, nie boi się konsekwencji i wybiera sposób życia, który łatwo i szybko dostarcza mu przyjemności. Trudno jest taki program życiowy zmienić. Przyczyny takiego podejścia do obowiązku szkolnego mogą być różne. Najczęściej tłem tej postawy jest patologia rodzinna. Czasami jest to brak poczucia sensu nauki (w kontekście obecnej sytuacji gospodarczej - bezrobocia). Paradoksalnie do programowego lekceważenia szkoły dochodzą czasem dzieci z rodzin bogatych, gdzie dziecko uwolnione jest od wszelkich obowiązków i trosk życia codziennego. W obu sytuacjach współpraca z rodziną jest trudna, a czasem niemożliwa.

6) wagary koleżeńskie - ich źródło tkwi w postawach panujących w grupie, w presji rówieśników.

7) wagary przestępcze - dziecko jest członkiem nieformalnej grupy patologicznej. Zamiast iść do szkoły, wykorzystuje czas na popełnienie przestępstw.

Można również wszelkie wagary podzielić na **indywidualne i zorganizowane**. Wśród tych ostatnich wyróżnia się jeszcze **wagary klasowe**. Kiedy grupa uczniów umawia się, iż określonego dnia nie pójdzie do szkoły, z reguły ma przygotowany program - jakiś pub i kilka piw, czasem zbiorowe wyjście na konkretny cel (mecz, kino, koncert). Uciekinierzy szkolni łatwo czują się "panami świata", zwłaszcza po kilku piwach. Wagary klasowe są specyficznym rodzajem wagarów grupowych, choć czasem forma ich nie odbiega od "wyjść" omówionych powyżej, inny jest ich cel i wymowa. Ucieczka całej klasy z lekcji oznacza najczęściej albo bunt przeciw konkretnemu nauczycielowi, albo manifestację klasowej solidarności. W tym drugim przypadku klasy uciekają albo z lekcji niezbyt istotnych, albo z

takich, na których nauczyciel nie budzi grozy. Jeśli ucieczka jest protestem, warto dokładniej zbadać genezę i przebieg konfliktu. Należy sprawdzić, czy restrykcje nałożone wobec danej klasy przez szkołę, nie spowodują zbyt dużych kosztów zwycięstwa. Czasem wyjaśnienie problemu przynosi znacznie lepsze efekty. Ucieczka solidarnościowa, demonstrująca zgranie klasy, jest oczywiście wyzwaniem dla szkoły, którą w ten sposób "sprawdza się" - co zrobi i ile może. Nauczyciele nie lubią zbiorowych buntów, za to lubią znać nazwiska przywódców. Klasowa ucieczka jest więc również sprawdzianem wewnętrznej lojalności zespołu.

Wagarom towarzyszy pewne niekorzystne zjawisko - kłamstwo. Aby ukryć nielegalną nieobecność w szkole, trzeba skłamać. Rodziców trzeba przekonać, że się w szkole było. Wychowawca powinien otrzymać wiarygodne usprawiedliwienie nieobecności. Najprostszym rodzajem kłamstwa domowego jest przemilczenie. To sposób najczęstszy, skuteczny jednak tylko do momentu wykrycia wagarów i uświadomienia sobie przez rodziców, że ich dziecko ma tendencję do omijania szkoły. Sposób zawodzi również, gdy rodzic niebacznie zada pytanie o szkołę. Wtedy trzeba już powiedzieć prawdę lub skłamać. Wybór opcji zależy w dużej mierze od obyczajów domowych. Zwykle jednak pierwsze kłamstwo jest pierwszym z niekończącego się szeregu. Z czasem po nabraniu wprawy, wagarowicz ma na zawołanie odpowiednią historyjkę: chory nauczyciel, nadzwyczajna rada pedagogiczna, wycieczka, która się nie odbyła itd. Wszystkie kłamstwa kończą się na wywiadówce, ale wiara rodziców we własne dziecko nie kończy się tak szybko. Brak reakcji ze strony domu rodzinnego kończy się sytuacją, w której dziecko osiągnąwszy pewny wiek przestaje mówić w ogóle gdzie wychodzi, nie odpowiada na pytania, wychodzi, wraca i milczy.

Uczniowi wagarującemu grozi wiele niebezpieczeństw. Na szczęście nie przydarzają się one zawsze i każdemu.

- młody człowiek może ulec zwykłemu wypadkowi. Najwięcej "nieszczęśliwych wypadków" spowodowanych jest niefrasobliwością i brakiem wyobraźni.
- wagarowicz może zupełnie niechcący znaleźć się w niewłaściwym momencie, w niewłaściwym miejscu. W miejscu wybranym, np. jako obiekt napadu, rozróby, zamachu, kradzieży.
- na wagarach zdarza się robić rzeczy, których normalnie nigdy by się nie zrobiło: wypić piwo, zapalić papierosa, ukraść CD w markecie, zapalić trawkę, wdać się w bójkę, zniszczyć obiekt publiczny. Wiele z tych rzeczy można zrobić w trakcie "znakomitej zabawy", co znacznie zwiększa ryzyko powtórzenia tych społecznych zachowań. Młody człowiek może spotkać się z osobami zdemoralizowanymi, dealerami narkotyków itp.
- wagarowiczowi ktoś może coś zrobić: okraść go, pobić,
- wagarowanie zaawansowane może prowadzić do ukształtowania się postawy do unikania przykrości i pożądania przyjemności.

W czasie absencji nieusprawiedliwionej dorośli nie wiedzą z kim się dziecko spotyka (najczęściej w pubach, parkach, mieszkaniach prywatnych, na ulicach). Nikt nie ma kontroli nad zachowaniem dziecka.

Wagarom sprzyja okres wiosenny. Nasilają się one również między 13 a 16 r.ż.

Żadna szkoła nie lubi ucieczek z zajęć. Frekwencja jest jedną z ulubionych pozycji statystycznych urzędników oświatowych. Systematyczne czuwanie nad frekwencją uczniów jest obowiązkiem nauczyciela - wychowawcy i wymaga ścisłej współpracy wszystkich

nauczycieli oraz pedagoga szkolnego. Szkoła stara się walczyć ze zjawiskiem wagarowania różnorodnymi sposobami: obniżając ocenę z zachowania, weryfikując frekwencję i telefonicznie powiadamiając rodziców o nieobecności dzieci w danym dniu. Najważniejsze jest jednak przestrzeganie ustalonych przez szkołę praw i reguł. Uczniowie bardzo łatwo zauważają brak konsekwencji. Groźby niezrealizowane nie wzbudzą strachu, a normy, których nikt nie przestrzega, przestają być normami.

Wagary za zgodą rodziców są dla niektórych nauczycieli istotnym problemem. Nie chodzi nawet o sporadyczne sytuacje, gdy dziecko powie w domu o klasówce i uzyska zgodę na nieobecność, popartą później usprawiedliwieniem pisemnym. Znacznie gorsze są sytuacje usprawiedliwiania wszystkich nieobecności, po kolei. Wychowawca, który stara się wpoić uczniom zasady obowiązkowości i odpowiedzialności czuje się w takich sytuacjach bezradny.

Ważną przyczyną unikania szkoły przez uczniów może być niekorzystne środowisko rówieśnicze, z którego wyłaniają się liderzy dążący do przewodzenia. Stosunki panujące w tych grupach stwarzają konflikty, izolację niektórych uczniów oraz wycofanie się z grupy. Im większy wpływ u dzieci mają stosunki konfliktowe w grupie, tym częściej mogą one stać się czynnikiem powodującym niedostosowanie społeczne w szkole. W przypadku konfliktów z dorosłymi młody człowiek próbuje zaspokoić swoje potrzeby w grupie rówieśniczej, gdzie uwalnia się od rozterek, niepokojów, napięć emocjonalnych, stanowiących źródło frustracji. Jeśli rodzina, szkoła i pozytywna grupa rówieśnicza nie są w stanie zaspokoić potrzeb dziecka, będzie ono zmierzać w kierunku grup dewiacyjnych (grup chuligańskich, agresywnych ugrupowań subkulturowych).

Skutki absencji

1. Wyobcowanie dziecka w grupie rówieśniczej, poczucie samotności a w konsekwencji niechęć do szkoły.
2. Dziecko traci kontakt z grupą i nie rozwija się prawidłowo.
3. Konieczność nadrabiania zaległości po szkole, prowadzi do narastania trudności w nauce.

Jak postępować wobec ucznia z wysoką absencją?

- Nie komentuj nieobecności dziecka na lekcjach czy szkolnych imprezach.
- Jeżeli uczeń ma problem z zabieraniem głosu na forum, nie przymuszaj go.
- Buduj poczucie jego własnej wartości.
- Stwarzaj sytuacje, w których uczeń będzie miał szansę na odniesienie sukcesu.
- Uczniowi mającemu trudności w nauce zapewnij pomoc.
- Dbaj o to by uczeń nie stracił kontaktu z kolegami.
- Reaguj na wszystkie przejawy odrzucenia.
- Unikaj zachowań, które mogą wywołać niewłaściwe reakcje.
- Ustal obowiązujące zasady (kontrakt).
- Bądź konsekwentny

Propozycje przeciwdziałania absencji.

Zapobieganie absencji – „w stronę ucznia”:

- Zajęcia z uczniami w czasie godzin wychowawczych –uświadomienie zagrożeń występujących podczas wagarów oraz wyrobienie nawyku rezygnacji z nich
- Prowadzenie w szkole kółek zainteresowań – skierowanie aktywności ucznia na „pozytywny tor”
- Zaangażowanie uczniów w sprawy szkoły poprzez udział uczniów w przedsięwzięciach szkolnych – wyrobienie odpowiedzialności za sprawy szkolne i rozwijanie więzi ze szkołą.
- Ustalić korzystniejszy system poprawy dla uczniów obecnych na sprawdzianach tak, aby młodzież nieobecna z powodu wagarów miała świadomość nieopłacalności wagarów.
- Praca nad dobrą atmosferą szkolną i samopoczuciem ucznia.
- Praca nad jego umiejętnościami radzenia sobie z trudnościami.
- Respektowanie podmiotowości w wychowaniu.
- Zbudowanie dobrej, opartej na zaufaniu relacji z uczniem.
- Budowanie klimatu akceptacji.
- Kreowanie postaw zgodnych z pożądanymi społecznie wartościami, normami i wzorcami osobowymi.
- Efektywne i systematyczne komunikowanie dbanie o podniesienie motywacji ucznia.

Zapobieganie absencji – „w stronę rodzica”:

- Wywiad z rodzicem - zdobycie wiedzy o sytuacji rodzinnej ucznia w celu poznania przyczyn nieobecności ucznia.
- Regularna polityka informacyjna.
- Systematyczna pedagogizacja rodziców.
- Uświadomienie zagrożeń wynikających z absencji oraz związku z wynikami w nauce.
- Wspólne ustalenie procedury usprawiedliwiania nieobecności ucznia na zajęciach lekcyjnych.
- Domaganie się konsekwentnego respektowania ustaleń.
- Dbłość o dobre relacje i efektywną komunikację.

Zapobieganie absencji – „w stronę prawa i procedur”

- Współdziałanie z policją i strażą miejską w celu wzmożenia kontroli na terenie przylegającym do szkoły – uzyskanie informacji na temat uczniów wagarujących
- Spotkania z rodzicami – uświadomienie zagrożeń, współpraca z rodzicami w celu przeciwdziałania wagarom
- Monitorowanie frekwencji, systematyczne okazywanie zainteresowania, dopytywanie, sprawdzanie, negocjowanie umowy.
- Jednolity, spójny system usprawiedliwień nieobecności ucznia
- Dokładne określenie powinności wychowawcy, pedagoga szkolnego i nauczycieli przedmiotowych w zakresie interweniowania w przypadku wagarów.
- Konsekwentne respektowanie powyższych ustaleń przez wszystkich nauczycieli – zarówno wobec uczniów, jak i rodziców.

- Program wychowawczy szkoły powinien dać możliwość, by uczeń poznał choć podstawowe mechanizmy pojawiające się w grupie w sytuacji absencji oraz wiedział gdzie, znaleźć metody autodiagnozy trudności szkolnych jak i sposoby ich rozwiązywania.

Szkolna interwencja profilaktyczna.

Etapy szkolnej interwencji profilaktycznej:

1. Diagnoza
2. Porada
3. Kontrakt
4. Monitoring

Diagnoza powinna odpowiedzieć m.in. na pytania:

- Jaka jest przyczyna nieobecności ucznia?
- Jakie są zasoby ucznia do podejmowania wysiłku by wrócić do szkoły?
- Czy i jaki naturalny proces wsparcia ze strony grupy w stosunku do ucznia się rozpoczął? (Jeśli nie, jaka jest tego przyczyna)
- Jakich form wsparcia potrzebuje uczeń jak i jego klasa?
- Kto powinien zostać włączony do uruchomienia wsparcia, pomocy?

(rodzice, inni specjaliści)

Porada to rozmowa z uczniem, podczas której w atmosferze życzliwości dochodzi do:

- Przypomnienia wyraźnego stanowiska szkoły – przytoczenie przepisów zawartych w przepisach prawa szkolnego
- Uświadomienia uczniowi wymiaru konsekwencji
- Próby zmotywowania ucznia do zmiany zachowania
- Poinformowania ucznia o konieczności powiadomienia o zaistniałej sytuacji rodziców/prawnych opiekunów (uwaga! Absolutnie nie można wchodzić z uczniem w układ typu:, gdy sytuacja się powtórzy, będę zmuszona powiadomić rodziców. Sytuacja może się powtórzyć, ale na powiadomienie rodziców, by włączyć ich do ścisłej współpracy może być za późno)

Kontrakt stanowi główne narzędzie motywujące ucznia do zmiany zachowania. Opracowuje go przeprowadzający interwencję nauczyciel we współpracy z rodzicami, a następnie przedstawia uczniowi. Uczeń ma prawo do negocjowania zawartych w nim ustaleń. Kontrakt podpisany przez szkołę, rodziców i ucznia powinien określać, co najmniej cztery elementy:

1. Zobowiązanie ucznia do zmiany zachowania
2. Przywileje, które zostały odebrane w następstwie absencji
3. Zasady zachowywania
4. Konsekwencje związane z nieprzebrzeganiem ustaleń kontraktu

Monitoring to kontrolowanie realizacji ustalonego planu działania:

- Czy ustalony plan działań został zrealizowany?
- Jeżeli nie, to, co było przeszkodą? Jak je można usunąć?
- Jaka jest skuteczność podjętych działań?

- Czy sytuacja wymaga kontynuowania działań?
- Czy konieczna jest dodatkowa pomoc?

Opracowała: mgr Agnieszka Kwiecień

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2017r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 17 czerwca 1966r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2012r., poz. 1015, z późn. zm.) zwana dalej „ustawą egzekucyjną”,
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, 1000, 1290 i 1669).

Literatura:

1. Ilnicka R.: "Przyczyny absencji uczniów w szkole" w "Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze", nr6, 2004.
2. Kuberska - Gaca K., Gaca A.: "Profilaktyka niedostosowania społecznego w szkole", Warszawa 1986, WSiP.
3. Sałasiński M., Badziukiewicz B.: "Vademecum pedagoga szkolnego", Warszawa 2003, WSiP.
4. Tyszkowa M.: "Szkoła. Sytuacje trudne w szkole", w: "Encyklopedia Pedagogiczna" pod red. W.Pomykało, Fundacja Innowacja, Warszawa 1993.
5. <https://docplayer.pl/53960100-Materialy-szkoleniowe-absencja-szkolna.html>